Turun yliopisto
University of Turku

Lapsen toimijuuden toteutumisen edistäminen tai estäminen käyttämällä valmistelussa kuvataulua

Yhteystiedot:
Johanna Olli
jmolli@utu.fi

Johanna Olli [1], TtM, tohtorikoulutettava; **Sanna Salanterä** [1] TtT, professori; **Tanja Vehkakoski**, [2] KT, Dosentti
[1] Turun yliopiston hoitotieteen laitos [2] Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden laitos

TAUSTA JA TARKOITUS

Lapsen hyvinvoinnin ja hänen oikeuksiensa toteutumisen kannalta on tärkeää, että lasta kuunnellaan ja hänen aktiivinen osallistumisensa mahdollistetaan potilasohjaustilanteissa.

Tutkimuksessa selvitetään lasten toimijuuden toteutumista valmisteltaessa lasta magneettikuvaukseen (MRI) hoitajien kehittämän kuvataulun avulla. Kuvataulussa on kuvattu tutkimuspäivän toiminnot 15 kuvalla, joiden päälle kiinnitetään kunkin toiminnon jälkeen ”tehty”-lappu tarralla.

MENETELMÄT

Aineisto koostuu 15 videokuvatusta 1-23 minuutin tuokiosta kolmen (3-, 5- ja 8-vuotiaan) kehityshäiriöisen lapsen MRI-tutkimuspäivänä lastenneurologisella osastolla. Mukana on viisi eri hoitotyöntekijää. Aineisto on analysoitu sisällönanalyysilla.

TULOKSET

KUVATAULU VÄLINEENÄ

Taulu välineenä estää lapsen toimijuuden toteutumista

- Kuvien järjestystä ei voi vaihtaa -> taulu ei mahdollista neuvottelua struktuurista
- Kuvia on vain päivän tapahtumista -> taulu ei ohjaa puhumaan tunteista
- Kuvissa ei huomioida kaikkea lapselle tärkeää -> leikkikuva puuttuu

KUVATAULUN KÄYTTÖTAPA

Taulun käyttötapa estää lapsen toimijuuden toteutumista

- Taulun käyttö on hoitajan hallinnoimaa -> käyttö ilman hoitajaa ei ole mahdollista tai siihen ei kannusteta
- Toimintoja tehdään muussa kuin taulun kuvien mukaisessa järjestyksessä -> lapsen tarve pitää kiinni struktuurista ohitetaan
- Lasta ei rohkaista esittämään kysymyksiä eikä hänen ymmärrystään varmisteta
- Lapsen osallistumisen mahdollisuutta ei hyödynnetä ennen ja jälkeen joka toiminnon
- Hoitaja ei osallistu päivän tapahtumien muisteluun -> tilaisuutta keskustella lapsen kanssa päivän päätyttyä ei hyödynnetä
- Taulua käytetään vain osastolla -> taulua ei saa viedä kotiin

Lapsi: Minä otan sen mukaan.
Hoitaja: Se varmaan jää tänne, niin sit toisetkin lapset saa kans kattoo niitä.
Lapsi: Mä hauan sen!

Taulu välineenä edistää lapsen toimijuuden toteutumista

- Helpottaa lapsen tiedonsaantia -> kuvissa näkyy sellaistakin, mitä hoitaja ei sano
- Helpottaa lapsen näkemysten esittämistä osoittamalla
- Kuvia voi koskettaa
- Struktuuri mahdollistaa hallinnan tunteen lapselle
- Tehty-lappujen kiinnitys mahdollistaa lapsen oman aktiivisuuden

Taulun käyttötapa edistää lapsen toimijuuden toteutumista

- Hoitajan joustavuus mahdollistaa lapsen mielipiteen huomioimisen -> peitetään toiminto, jota ei tulla tietyn lapsen kanssa toteuttamaan
- Lapsi saa kuvien avulla tietoa mahdollisimman usein -> näytetään kuva ennen jokaista toimintoa
- Lapsi saa osallistua aktiivisesti mahdollisimman usein -> annetaan lapsen laittaa tehty-lappu jokaisen toiminnon jälkeen

POHDINTA

Kuvataulu itsessään edistää lapsen toimijuuden toteutumista monin tavoin. **Taulun ominaisuuksia muokkaamalla toimijuuden toteutumista voitaisiin lisätä** esimerkiksi tekemällä taulun kuvien järjestyksestä muokattava ja pilkkomalla toiminnot tarvittaessa useampiin kuviin (esimerkiksi jokaisesta vaatteesta oma kuva). Toimintotaulun rinnalla voisi käyttää taulua, jossa on kuvia tunteista ja mielipiteistä.

Oleellisinta olisi kuitenkin **kehittää taulun käyttötapaa niin, että kaikki hyvät ominaisuudet tulisivat käyttöön.** Taulusta voisi lähettää kopion kotiin jo kutsukirjeen mukana ja lasta voisi kannustaa sairaalassakin sen käyttöön myös vanhempien kanssa. Taulua kannattaisi käyttää nimenomaan keskustelun rohkaisijana, ei pelkästään tiedotuksen välineenä, ja sitä kannattaisi hyödyntää myös lapsen kokemuksen kuulemisessa tutkimuspäivän jälkeen.